

ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษา
ระดับปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด

THE PROPRIETY AND POSSIBILITY OF AN EVALUATION MODEL
FOR UNDERGRADUATE VOCATIONAL PROGRAMS: AN APPLICATION
OF MULTIPLE EVALUATION APPROACHES

อังศุรา วงษ์รักษา¹ ศิริชัย กาญจนวาสี² และสิริรักษ์ รัชชานันตี³

Angwara Wongrugsu¹ Sirichai Kanjanawasee², and Sirilak Ratchusanti³

^{1,2}คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ³สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

^{1,2}Faculty of Education, Chulalongkorn University

³Office of the Vocational Education Commission

Received: February 2, 2020 / Revised: April 24, 2020 / Accepted: May 28, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด รูปแบบการประเมินได้พัฒนาขึ้นเพื่อสนองตอบปัญหาและความต้องการสารสนเทศจากการประเมินหลักสูตรโดยใช้แนวคิดการประเมิน 1) Utilization-focused evaluation 2) CIPIEST model และ 3) Discrepancy evaluation ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 9 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี รวมทั้งสิ้น 9 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลการวิพากษ์ แบบประเมินมาตรฐานค่า 3 ระดับ และแบบประเมินมาตรฐานค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประเด็นการประเมินทั้ง 60 รายการ มีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบ การประเมินตามเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนี IOC ทุกรายการ 2) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบการประเมิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า และ องค์ประกอบด้านผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ส่วนความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการประเมินไปใช้ก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดเช่นกัน โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การเขียนรายงานการประเมิน หลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร การประเมินพหุแนวคิด หลักสูตรการอาชีวศึกษา

Abstract

This study aims to examine the appropriateness and feasibility of an evaluation model for undergraduate vocational programs: an application of multiple evaluation approaches. The evaluation model has been developed to respond to the problems and information needs of the program evaluation with the use of the following evaluation approaches: (1) utilization-focused evaluation; (2) CIPIEST model; and (3) discrepancy evaluation. The key research informants comprised two groups: the first group consisting of 9 instructors responsible for the program and the second group consisting of 9 experts on curriculum and instruction, educational measurement and evaluation, and vocational education programs at the bachelor degree level. The research tools consisted of a critiques recording form, a 3-level rating scale assessment form, and a 5-level rating scale assessment form. The statistics used for data analysis were the item-objective congruence index (IOC), mean, and standard deviation.

The study results showed that (1) all 60 assessment items were consistent with the indicators and the assessment components based on all IOC index consideration criteria; (2) the rating means of appropriateness of the assessment model were at the high to highest levels, with the most appropriate items being those for the input component and the impact component with the rating means of 4.89; while the rating means for feasibility of implementation of the assessment model were also at the high to highest levels, with the most feasible item being that on writing program evaluation report with the rating mean of 4.78.

Keywords: Program Evaluation, Multiple Evaluation, Vocational Programs

บทนำ

จากการวิเคราะห์บริบทของหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นหลักสูตรปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการทั้ง 8 ประเภทวิชา ประกอบด้วยประเภทวิชาอุตสาหกรรม บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คหกรรม เกษตรกรรม อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และประมง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบัน 2) ปัญหา

การประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี 3) สารสนเทศที่ต้องการจากการประเมินหลักสูตร 4) แนวทางการนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ และ 5) แนวทางที่จะทำให้การประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาเป็นรูปธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบันพบว่า มีการดำเนินการใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การประเมินประสิทธิภาพการสอนโดยการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทีมนักเรียน/อาจารย์ในสาขาวิชา และสอบถามจากนักศึกษา การประเมินการสอนจากนักศึกษาทุกปลายภาคการศึกษา และสังเกตการสอนโดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 2) การประเมินหลักสูตรในภาพรวม เป็นการ

รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาปัจจุบัน ศิษย์เก่า โดยการใช้แบบสอบถามหรือการประชุมตัวแทนศิษย์เก่า และการประเมินความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิตจากผู้บัณฑิต 3) การประเมินผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพหลักสูตร และ 4) การทบทวนผลการประเมินและวางแผนปรับปรุงหลักสูตร ทั้งนี้เมื่อพิจารณาช่วงเวลาในการประเมินหลักสูตรพบว่า ได้ดำเนินการใน 3 ช่วงเวลา คือ การประเมินหลักสูตรก่อนอนุมัติให้เปิด โดยมีคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นผู้ประเมิน การประเมินหลักสูตรระหว่างการทำหลักสูตรไปใช้ มีคณะกรรมการทำหน้าที่กำกับติดตาม และการประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการเป็นหน้าที่ของแต่ละสถาบันซึ่งมีความแตกต่างกัน

2. ปัญหาการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินหลักสูตร การออกแบบการประเมิน การสร้างเครื่องมือการประเมินหลักสูตร และเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินหลักสูตรไม่สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานของสถานศึกษา ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ครบถ้วน สารสนเทศจากการประเมินจึงไม่ถูกนำไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง

3. สารสนเทศที่ต้องการจากการประเมินหลักสูตรประกอบด้วยความเหมาะสมของวัตถุประสงค์หลักสูตร รายวิชากับสถานการณ์ปัจจุบัน กระบวนการดำเนินงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร เช่น สมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาตามจุดมุ่งหมายหลักสูตร ความก้าวหน้าในการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา จุดด้อยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของหลักสูตร และคุณลักษณะบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการหรือสมาคมวิชาชีพ รวมทั้งข้อเสนอแนะจากสถานประกอบการที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรต่อไป

4. แนวทางการนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้พบว่า มีแนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) เพื่อใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการบริหารหลักสูตร 2) เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน 3) เพื่อใช้ในการตัดสินใจตัดสินใจและประสิทธิผลของหลักสูตร และ 4) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ พัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ

5. แนวทางที่จะทำให้การประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ควรประเมินตามสภาพจริง เน้นความโปร่งใส รายงานผลตามความเป็นจริง ด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินควรสอดคล้องกับการดำเนินงานของหลักสูตรไม่มากเกินไป และเกณฑ์ไม่สูงเกินไป และควรให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

ในการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด (Multiple evaluation) เป็นการใช้แนวคิดการประเมินที่แตกต่างกันอย่างน้อยสองแนวคิดขึ้นไปนำมาบูรณาการร่วมกันในการประเมินโครงการหนึ่งๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบกรอบแนวทางการประเมินโครงการที่เหมาะสมกับบริบทของโครงการและสามารถสร้าง ข้อค้นพบที่ครอบคลุม ได้สารสนเทศเชิงลึกที่จำเป็นในการตัดสินใจคุณค่าและการตัดสินใจต่อไป (Bledsoe & Graham, 2005) โดยจากผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิดการประเมินหลักสูตรแต่ละแนวคิดกับบริบทของหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีทั้ง 5 ประเด็น จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกแนวคิดการประเมินหลักสูตรเพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งสิ้น 3 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิด Utilization-focused evaluation (Patton, 2013) 2) แนวคิด CIPIEST model (Stufflebeam, 2007) และ 3) แนวคิด Discrepancy evaluation (Provus, 1971) ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดนี้มีหลักการและจุดเด่นที่ต่างกัน สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. แนวคิด Utilization-focused evaluation (Patton, 2013) เป็นแนวคิดการประเมินที่มุ่งเน้นการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการมี

ส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ใช้ผลการประเมินและผู้ประเมินหลักสูตร จึงเป็นแนวความคิดการประเมินที่ผู้วิจัยเลือกใช้เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการประเมินหลักสูตร และวางแผนการนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินหลักสูตร และขาดการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิด CIPIEST model (Stufflebeam, 2007) เป็นแนวความคิดการประเมินเชิงระบบที่ให้สารสนเทศครอบคลุมในทุกมิติ สอดคล้องกับสารสนเทศที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุด และปัญหาการออกแบบการประเมินที่ยังขาดมาตรฐาน ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวคิดนี้เพื่อออกแบบการประเมินหลักสูตรตามมิติการประเมิน CIPIEST ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูลตัวบ่งชี้ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร

3. แนวคิด Discrepancy evaluation (Provus, 1971) เป็นการประเมินความไม่สอดคล้องระหว่างส่วนต่างๆ ของหลักสูตร (การออกแบบหลักสูตร การเริ่มใช้หลักสูตร กระบวนการ ผลผลิต และความคุ้มค่าของหลักสูตร) กับมาตรฐานที่กำหนด ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อค้นหาจุดอ่อน และนำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อให้ได้สารสนเทศในการตัดสินใจ ประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลของหลักสูตร และค้นหาจุดที่ควรพัฒนาตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินหลักสูตรของผู้รับผิดชอบหลักสูตร

จากแนวความคิดการประเมินหลักสูตรทั้ง 3 แนวคิดดังกล่าว จึงนำมาสู่การพัฒนาารูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด และเพื่อให้รูปแบบการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ

รูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประเมินหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด

ทบทวนวรรณกรรม

หลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือปฏิบัติการ

คุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ กำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป และด้านสมรรถนะวิชาชีพ สามารถศึกษาค้นคว้า พัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในวิชาการสัมพันธ์กับวิชาชีพเพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในขอบเขตที่กว้างขวาง วางแผน และบริหารงานการผลิตหรือบริการในงานอาชีพ มีส่วนร่วมพัฒนาและริเริ่มวิธีการปฏิบัติ รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และหมู่คณะ มีอิสระในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนหรือจัดการงานผู้อื่น รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติ และกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน และกำหนดให้ใช้ชื่อคุณวุฒิการศึกษา ปริญญาเทคโนโลยีบัณฑิตใช้อักษรย่อ ทล.บ.

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ มุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ปรัชญาการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพหรือมาตรฐานสมรรถนะ ของสาขาวิชา

นั้นๆ ในการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นผลิตผู้มีความรอบรู้และมีสมรรถนะในการปฏิบัติ และพัฒนางานระดับเทคโนโลยี สามารถจัดการและควบคุมการทำงาน มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ เจตคติและกิจนิสัยในการทำงาน สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชน และสถานประกอบการ สามารถประกอบอาชีพอิสระ พัฒนานตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ

การประเมินพหุแนวคิด (Multiple Evaluation Approaches)

การประเมินโดยใช้แนวคิดที่หลากหลายหรือการประเมินพหุแนวคิด (Multiple evaluation approaches) เป็นการใช้แนวคิดการประเมินที่แตกต่างกันอย่างน้อยสองแนวคิดขึ้นไปนำมาบูรณาการร่วมกันในการประเมินโครงการหนึ่งๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบกรอบแนวทางการประเมินโครงการที่เหมาะสมกับบริบทของโครงการ และสามารถสร้างข้อค้นพบที่ครอบคลุม ได้สารสนเทศเชิงลึกที่จำเป็นในการตัดสินใจคุณค่าและการตัดสินใจต่อไป (Bledsoe & Graham, 2005)

ในการคัดเลือกแนวคิดการประเมิน ผู้ประเมินควรมีข้อพิจารณา 3 ประการ (Hansen & Vedung, 2005; Patphol, 2015) ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการประเมิน (The purpose of evaluation) ลักษณะของสิ่งที่มุ่งประเมิน (Characteristics of evaluation) และปัญหาที่ต้องการแก้ไขด้วยการประเมิน (The problem to be solved)

แนวคิดการประเมินที่นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีประกอบด้วย 3 แนวคิด ได้แก่

1. แนวคิด Utilization- Focused Approach (UFE) (Patton, 2013) จัดเป็นหนึ่งในแนวคิดการประเมินเชิงธรรมชาติ (Naturalistic evaluation approach) เพื่อให้ผู้ใช้สารสนเทศได้รับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และส่งเสริมการใช้ผลการประเมิน ช่วยสร้างเสริมความรู้ทางการประเมินให้แก่

ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และทำให้ผู้ประเมิน ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจบริบทการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของสถานประกอบการ และนโยบายของรัฐต่อไป จึงนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์บริบทของหลักสูตร ความต้องการของสถานประกอบการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน รวมทั้งระบุผู้ต้องการใช้สารสนเทศ และวางแผนการนำผลการประเมินไปใช้อย่างเหมาะสม

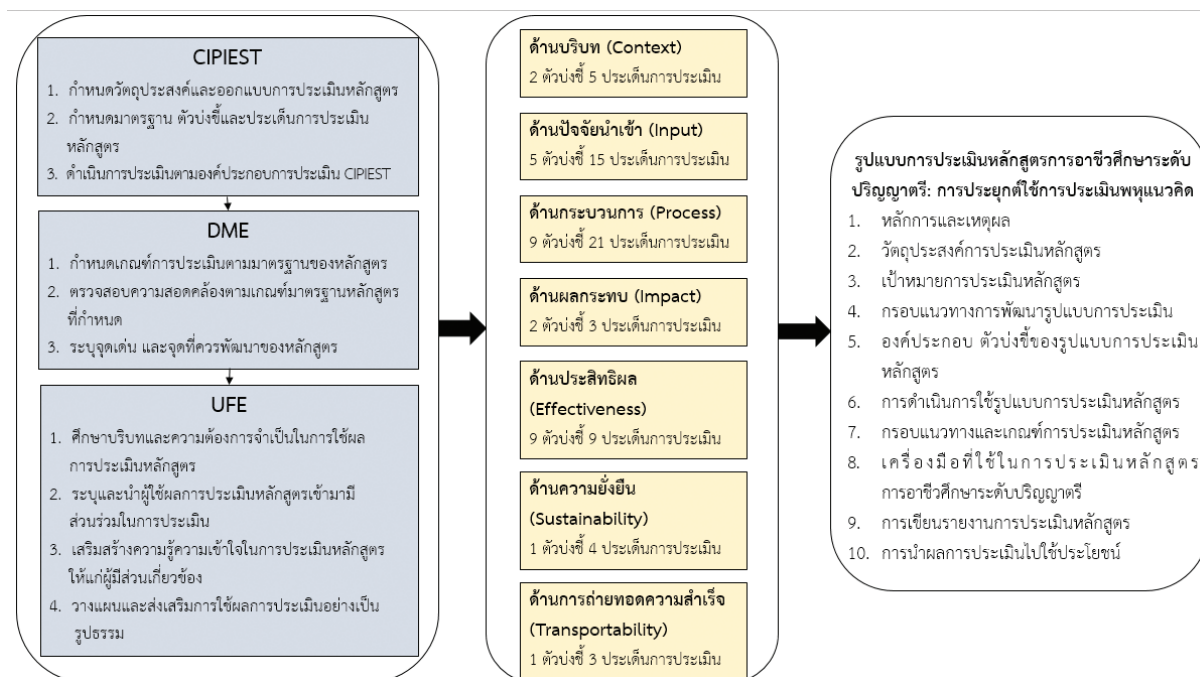
2. แนวคิด CIPIEST evaluation model (Stufflebeam, 2007) จัดเป็นหนึ่งในแนวคิดการประเมินที่ยึดความต้องการในการตัดสินใจ (Decision-based evaluation) เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงโครงการหรือหลักสูตร โดยทำการประเมินตามมิติการประเมิน CIPIEST ทั้ง 7 ด้าน ตั้งแต่ประเมินบริบท (context) ปัจจัยเบื้องต้น (input) กระบวนการ (process) ผลกระทบ (impact) ประสิทธิภาพ (effectiveness) ความยั่งยืน (sustainability) และถ่ายทอดความสำเร็จ (transportability) จึงนำมาประยุกต์ในการออกแบบการประเมินหลักสูตร ให้มีความครอบคลุมสารสนเทศที่ต้องการและสอดคล้องกับการดำเนินงานของหลักสูตรมากที่สุด เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจปรับปรุงการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนต่อไป

3. แนวคิด Discrepancy evaluation model (DEM) (Provus, 1971) จัดเป็นหนึ่งในแนวคิดการประเมินที่ยึดเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นหลัก (Criterion-based evaluation) โดยประเมินความไม่สอดคล้องระหว่างส่วนต่างๆ ของหลักสูตร (การออกแบบหลักสูตร การเริ่มใช้หลักสูตร กระบวนการ ผลิต และความคุ้มค่าของหลักสูตร) กับมาตรฐานที่กำหนด ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพื่อค้นหาจุดอ่อนและนำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อให้ได้สารสนเทศในการตัดสินใจ

ประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลของหลักสูตร และค้นหาจุดที่ควรพัฒนาตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด แนวคิดทั้ง 3 นำมาผสมกันแบบคู่ขนาน (Parallel combinations) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสังเคราะห์รวมกันเพื่อให้ได้ข้อค้นพบร่วมกัน (Kanjanaewasee, 2019)

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาบริบทของหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี และความต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมิน นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการประเมินดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย

1. การตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีในเบื้องต้นประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรทั้ง 9 ประเภทวิชา ประเภทวิชาละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน
2. การตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นการประเมินกับตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบการประเมิน และการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี (หลังจากแก้ไขแล้ว) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน

การวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีด้านละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลการวิพากษ์ สำหรับการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการประเมินหลักสูตรในเบื้องต้นประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ การใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี:

การประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด

ชุดที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของประเด็นการประเมินกับตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบ การประเมิน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ

ชุดที่ 3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตร การอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้ การประเมินพหุแนวคิด เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประชุมกลุ่มย่อย (focus group) โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการแนวคิด การประเมินหลักสูตร และรายละเอียดของร่างรูปแบบ การประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี โดยประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้น ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เข้าใจตรงกัน และร่วมวิพากษ์ ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบการ ประเมิน ตามประเด็นที่กำหนด

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็น การประเมินกับตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบ การประเมิน และการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับ ปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด หลังจากที่ได้ปรับปรุงแล้วอีกครั้งหนึ่ง จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านหลักสูตร และการสอน และด้านหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับ ปริญญาทั้ง 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลจากแบบประเมินมาวิเคราะห์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

1. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็น การประเมินกับตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบ การประเมิน หลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้ การประเมินพหุแนวคิด ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 29 ตัวบ่งชี้ และ 60 ประเด็นการประเมิน จากการ พิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ประเด็นการประเมิน ทั้ง 60 รายการ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กับ ตัวบ่งชี้และองค์ประกอบ การประเมิน ตั้งแต่ 0.67- 1.00 ซึ่งมีความเหมาะสมตามเกณฑ์การพิจารณาของ ค่าดัชนี IOC ทุกรายการ

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสม และความ ความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินหลักสูตร การอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการพิจารณา ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและ การสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้าน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ระดับปริญญาตรี ด้านละ 3 ท่าน รวมทั้งสิ้น 9 ท่าน ตามองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินในภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.33 ถึง 4.89 องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความ เหมาะสมสูงที่สุดคือ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.27) และองค์ประกอบด้านผล กระทบ ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.22) ส่วนด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.00 ถึง 4.78 องค์ประกอบ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเป็นไปได้สูงที่สุดคือ การเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.44) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวม

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
1. วัตถุประสงค์การประเมิน	4.67	0.37	มากที่สุด	4.74	0.40	มากที่สุด
2. เป้าหมายการประเมิน	4.70	0.39	มากที่สุด	4.41	0.70	มาก
3. กรอบแนวทางการพัฒนารูปแบบการประเมิน	4.43	0.79	มาก	4.00	0.58	มาก
4. องค์ประกอบด้านบริบท	4.83	0.35	มากที่สุด	4.50	0.79	มาก
5. องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า	4.89	0.27	มากที่สุด	4.33	0.66	มาก
6. องค์ประกอบด้านกระบวนการ	4.81	0.27	มากที่สุด	4.38	0.59	มาก
7. องค์ประกอบด้านผลกระทบ	4.89	0.22	มากที่สุด	4.44	0.73	มาก
8. องค์ประกอบด้านประสิทธิผล	4.80	0.31	มากที่สุด	4.58	0.40	มากที่สุด
9. องค์ประกอบด้านความยั่งยืน	4.33	1.00	มาก	4.22	0.67	มาก
10. องค์ประกอบด้านการถ่ายทอดความสำเร็จ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.44	0.88	มาก
11. การดำเนินการใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตร	4.78	0.44	มากที่สุด	4.33	0.71	มาก
12. กรอบแนวทางการประเมินหลักสูตร	4.81	0.38	มากที่สุด	4.59	0.46	มากที่สุด
13. การเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
14. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์	4.83	0.35	มากที่สุด	4.22	0.62	มาก
15. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร	4.72	0.44	มากที่สุด	4.31	0.53	มาก

อภิปรายผล

การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด โดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 คน พบว่า ผลการประเมินทั้งด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้ง 15 รายการ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบว่า หลายรายการผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่ตัดเทียมกัน เช่น

องค์ประกอบด้านบริบทองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ องค์ประกอบด้านผลกระทบ องค์ประกอบด้านการถ่ายทอดความสำเร็จ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบตามมิติการประเมิน CIPIEST ซึ่งต้องใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายให้สอดคล้องตามแต่ละมิติการประเมิน และให้สารสนเทศจากการประเมินมากกว่าเดิม ดังนั้นในการนำรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีไปใช้จริง ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินหลักสูตร องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และประเด็นการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงตามมิติการประเมินอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาด้านความเหมาะสมพบว่า รายการที่มีผลการประเมินสูงที่สุดคือ องค์ประกอบด้านปัจจัย

นำเข้า และองค์ประกอบด้านผลกระทบเนื่องจากตัวบ่งชี้และประเด็นการประเมินที่พัฒนาขึ้นของทั้งสององค์ประกอบนั้น เป็นไปตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร (Office of Higher Education Commission, 2014) และรายละเอียดของหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (มคอ.1) ของทุกประเภทวิชา ซึ่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการในเบื้องต้นอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการสร้างภาระในการประเมิน จึงทำให้มีความเหมาะสมมากที่สุด

สรุปผล

รูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการและเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร รวมทั้งนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ในการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรจึงเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมิน 3 แนวคิด ได้แก่ 1) Utilization-Focused Evaluation (Patton, 2013) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์บริบทของหลักสูตร ตามความต้องการ และความจำเป็นในการใช้สารสนเทศจากการประเมิน สร้างความพร้อมความสามารถทางการประเมินของผู้รับผิดชอบหลักสูตร รวมถึงวางแผนการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม 2) CIPIEST Model (Stufflebeam, 2007) นำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการประเมินหลักสูตร พัฒนางค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ในการประเมิน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมทุกมิตินำไปสู่การตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตร และปรับปรุงการบริหารหลักสูตรต่อไป และ 3) Discrepancy Evaluation

(Provus, 1971) ประยุกต์ใช้ในการกำหนดเกณฑ์การประเมิน ตัดสินคุณค่าของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และค้นหาจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตร

รูปแบบการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย การประเมิน 7 องค์ประกอบ ตามโมเดลการประเมิน CIPIEST (Stufflebeam, 2007) ได้แก่ องค์ประกอบด้านบริบท (Context Evaluation) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) องค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process Evaluation) องค์ประกอบด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) องค์ประกอบด้านประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) องค์ประกอบด้านความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) และองค์ประกอบด้านการถ่ายทอดความสำเร็จ (Transportability Evaluation) ประกอบด้วย 29 ตัวบ่งชี้ 60 ประเด็นการประเมินที่สอดคล้องตามตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมินหลักสูตรระดับอุดมศึกษา (Office of Higher Education Commission, 2014) รายละเอียดของหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต (มคอ.2) ทั้ง 8 ประเภทวิชา และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อให้ผู้ประเมินและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตรทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกัน และสามารถดำเนินการประเมินหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

รูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด จึงประกอบด้วยรายละเอียดทั้งสิ้น 10 ส่วน ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ การประเมินหลักสูตร เป้าหมายการประเมินหลักสูตร กรอบแนวทางการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตร องค์ประกอบตัวบ่งชี้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตร การดำเนินการใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตร กรอบแนวทางการประเมินหลักสูตร การเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร

การอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

จากการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิดพบว่า ประเด็นการประเมินทุกรายการมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนี IOC และทุกองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการนำรูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีการประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิดไปใช้นั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรสร้างความเข้าใจรายละเอียดทุกส่วนให้ตรงกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้องและสามารถนำสารสนเทศจากการประเมินไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

References

- Bledsoe, K. L. & Graham, J. A. (2005). The Use of Multiple Evaluation Approaches in Program Evaluation. *American Journal of Evaluation*, 26(3), 302-319.
- Hansen, M. B. & Vedung, E. (2005). *Evaluation of a Standardized Classification System*. Odense, Denmark: Syddansk Universitetsforlag.
- Kanjanawasee, S. (n. d.). *Curriculum Evaluation: Principles and Practices*. Retrieved September 27, 2015, from <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/scan1.pdf> [in Thai]
- Kanjanawasee, S. (2019). *Evaluation Theory* (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Kanjanawasee, S. (2015). The Modified CIPP: Conception, Transformation, and Development. *Journal of Education Rajabhat Maha Sarakham University*, 12(2), 11-20. [in Thai]
- Kraikunasai, J., Chongcharoen, K., Ngudgratoke, S., & Pukchanka, P. (2017). A Causal Model of Administrative Factors Affecting Educational Quality in Vocational Schools. *Panyapiwat Journal*, 9(2), 171-184. [in Thai]

2. ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรครั้งต่อไป ควรมีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ขององค์ประกอบการประเมิน ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

2.2 ควรพัฒนาองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินที่มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเภทวิชาของหลักสูตรอาชีวศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรการอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี: การประยุกต์ใช้การประเมินพหุแนวคิด” หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

- Office of Higher Education Commission. (2014). *Handbook of Internal Education Quality Assurance: Higher Education* Bangkok: Parbpim Co., Ltd. [in Thai]
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. (2004). *Curriculum foundations: Principles and theory* (4th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Pantrakool, S., Tumnanchit, B., & Pijitkamnerd, B. (2019). The Evaluation of the Library and Information Sciences Curriculum for the Essential Skills Development of the Librarians in the 21st Century. *Panyapiwat Journal*, 11(1), 221-233. [in Thai]
- Patton, M. Q. (2013). *Utilization-Focused Evaluation (U-FE) Checklist*. Retrieved December 23, 2016, from https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014_UFE_checklist_2013.pdf
- Patphol, M. (2015). *Curriculum Assessment for Learning and Development* (3rd ed.). Bangkok: Charansanitwong Printing Co., Ltd. [in Thai]
- Provus, M. (1971). *Discrepancy Evaluation for Educational Program Improvement and Assessment*. Berkeley, California, U.S.: McCutchan Pub. Corp.
- Ritjaroon, P. (2015). Curriculum Evaluation: Approaches, Procedures, and Its Utility. *STOU Education Journal*, 8(1), 13-28. [in Thai]
- Srisa-ard, B. (2003). *Curriculum Development and Curriculum Research*. Bangkok: Suweeerisarn. [in Thai]
- Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP Evaluation Model Checklist: A Tool for Applying the CIPP Model to Assess Projects and Programs*. Retrieved August 31, 2019, from https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/cippchecklist_mar07.pdf

Name and Surname: Angwara Wongrugs

Highest Education: Master of Education in Educational Measurement and Evaluation, Chulalongkorn University

Affiliation: Chulalongkorn University

Field of Expertise: Measurement and Evaluation

Name and Surname: Sirichai Kanjanawasee

Highest Education: Ph.D. in Measurement and Evaluation, University of California, Los Angeles

Affiliation: Chulalongkorn University

Field of Expertise: Measurement and Evaluation Program Evaluation

Name and Surname: Sirilak Ratchusanti

Highest Education: Ph.D. in Research and Curriculum Development, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

Affiliation: Office of The Vocational Education

Commission (Retired government employee on person)

Field of Expertise: Vocational Education